

УДК: 631.145:346.7

Минів Р.М., к.е.н., доцент¹®, **Ковальчук Р.Л.**, к.вет.н.¹ *Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького*² *Виконавчий керівник ДАК України, м. Київ*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено нормативні документи, що регламентують правове забезпечення фінансової діяльності аграрних підприємств.

Ключові слова: *право, фінансова діяльність, аграрні підприємства.*

Постановка проблеми. Процес управління фінансами аграрних підприємств базується на використанні механізмів фінансового менеджменту, складовою яких є правове і нормативне забезпечення управлінських рішень. Через розробку системи законів та інших нормативних актів держава проводить відповідну фінансову політику і здійснює регулювання фінансово-господарської діяльності підприємств економічними методами.

Правові основи фінансів аграрних підприємств перш за все базуються на конституційних нормах. Конституція України є важливим джерелом фінансового права і віддзеркалює у концентрованому вигляді правовий простір, в якому здійснюється розвиток підприємництва в нашій країні. Конституцією України регламентується право громадян на здійснення будь-якого виду підприємницької діяльності, не забороненої законом. Водночас держава забезпечує розвиток конкуренції в підприємницькій діяльності, здійснює антимонопольне, кредитне, бюджетне та податкове регулювання, захищає права споживачів, контролює якість і безпеку продукції і всіх видів послуг та робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів.

Мета статті. Дослідити нормативні документи, що регламентують правове забезпечення фінансової діяльності аграрних підприємств.

Результати досліджень. Процес систематизації законодавства про підприємництво має здійснюватись на основі глибокого пізнання соціально-економічної сутності та закономірностей розвитку підприємництва, а також на засадах єдиного розуміння стратегії державної політики розвитку підприємництва в Україні й ринкового формування господарського механізму. Саме такий підхід до формування законодавчої бази підприємницької діяльності сприятиме підвищенню ролі фінансових менеджерів в управлінні фінансовими процесами суб'єктів господарювання.

Конституція України формує правовий простір для розвитку вільного підприємництва в країні й водночас створює передумови для використання фінансового менеджменту як системи управління фінансами суб'єктів

господарювання в економіці ринкового типу. Правовим забезпеченням фінансової діяльності аграрних підприємств є чинні закони України, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України, накази та положення міністерств та відомств, установчі договори та статuti підприємств. У систематизованому вигляді чинне правове забезпечення фінансової діяльності вітчизняних аграрних підприємств представлено в табл.1.

Таблиця 1

Правове забезпечення фінансової діяльності аграрних підприємств

Основні напрями державного регулювання фінансової діяльності підприємств	Основні законодавчі акти
Регулювання фінансових аспектів створення підприємства різних організаційно-правових форм	Господарський кодекс України; Цивільний кодекс України; Закон України «Про власність»; Закон України «Про господарські товариства»
Регулювання порядку формування інформаційної бази управління фінансової діяльності підприємства	Закон України «Про державну статистику»; Закон України «Про аудиторську діяльність»
Податкове регулювання	Закон України «Про систему оподаткування»; Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва»; Закон України «Про ПДВ»;
Регулювання порядку та норм амортизації основних засобів і нематеріальних активів	Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»; П(С)БО 7 «Основні засоби»; П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»
Регулювання кредитних операцій	Закон України «Про банки і банківську діяльність»; Положення НБУ «Про кредитування»
Регулювання інвестиційних операцій	Закон України «Про інвестиційну діяльність»; Закон України «Про режим іноземного інвестування»;
Регулювання операцій страхування	Закон України «Про страхування»
Регулювання грошового обігу та форм розрахунків	Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом та державними цільовими фондами»; Інструкція НБУ «Про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті»; Інструкція НБУ «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті»
Валютне регулювання	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»
Регулювання цінних паперів ринку	Закон України «Про цінні папери і фондову біржу»; Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»; Закон України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу паперів в Україні»; Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»

Правове регулювання фінансової діяльності аграрних підприємств здійснюється згідно із загальними та спеціальними законодавчими актами. До загальних законодавчих актів належать Цивільний і Господарський кодекси України, закони України “Про господарські товариства”, “Про колективне сільськогосподарське підприємство”, “Про фермерське господарство”, “Про сільськогосподарську кооперацію”, які визначають загальні правові засади спеціальної правосуб’єктності суб’єктів аграрного господарювання у сфері фінансової діяльності.

До спеціальних законодавчих актів, які регулюють фінансові відносини, належать закони України “Про банки і банківську діяльність”, “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, “Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати”, “Про забезпечення вимог кредиторів і реєстрацію обтяжень”, “Про платіжні системи і переказ грошей в Україні” тощо.

Згідно зі ст. 140 ГК і відповідних положень законів “Про колективне сільськогосподарське підприємство”, “Про сільськогосподарську кооперацію”, “Про господарські товариства” джерелами формування майна (в тому числі й фінансових ресурсів) суб’єктів господарювання є грошові та матеріальні внески засновників; доходи від реалізації продукції (робіт, послуг); доходи від цінних паперів; капітальні вкладення і дотації з бюджетів; надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об’єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб’єктів; кредити банків та інших кредиторів; безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян; інші джерела, не заборонені законом.

Різним видам сільськогосподарських підприємств притаманний свій особливий режим формування фінансів. Так, фермерське господарство, відповідно до розділу VII Закону України “Про фермерське господарство”, формує свої фінанси за рахунок власних доходів, тобто прибуткової господарської діяльності.

Фінанси сільськогосподарських споживчих товариств та їх спілок формуються за рахунок коштів, одержуваних внаслідок господарської діяльності, продажу цінних паперів та інших надходжень.

Важливим джерелом формування фінансів суб’єктів аграрного підприємництва є кредити. Згідно зі ст. 2 Закону України “Про банки і банківську діяльність” банківський кредит — це будь-яке зобов’язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов’язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов’язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов’язання про сплату відсотків та інших зборів з такої суми.

Державне регулювання фінансових аспектів зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств здійснюється відповідно до правових норм, закріплених у Законі України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91. Цей закон вводить основні терміни і положення, визначає суб’єкти

зовнішньоекономічної діяльності в Україні, встановлює форми зовнішньоекономічних угод і договорів. У розрахунках із зарубіжними партнерами застосовуються контрактні ціни, що формуються відповідно до умов і цін світового ринку. Особливості та сфера застосування Державного регулювання цін регламентуються Законом України “Про ціни і ціноутворення”. Порядок використання іноземної валюти визначається валютним законодавством України.

Сільськогосподарські товаровиробники є суб'єктами податкових відносин, які регулюються як загальними законодавчими актами про оподаткування, так і спеціальними. До загальних законодавчих актів належать закони України “Про систему оподаткування”, “Про оподаткування прибутку підприємств” та ін.; до спеціальних — закони “Про фіксований сільськогосподарський податок”, “Про плату за землю”. Відповідно до Закону України “Про фіксований сільськогосподарський податок” суб'єкти аграрного господарювання, що займаються виробництвом (вирощуванням), переробкою та збутом сільськогосподарської продукції, в яких сума, одержана від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки за попередній звітний (податковий) рік, перевищує 75% загальної суми валового доходу підприємства, є платниками фіксованого сільськогосподарського податку. Земельним кодексом і Законом України “Про плату за землю” встановлено земельний податок. Плата за землю справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від якості та місцезнаходження ділянки, виходячи з кадастрової оцінки землі.

Висновки. Автор погоджується з думкою багатьох науковців, які вважають за необхідне систематизувати законодавство України про підприємництво у вигляді Зводу законів про підприємництво і включити до нього норми Концепції державної політики розвитку підприємництва, норми законодавства України про місцеве самоврядування, норми Цивільного кодексу України та Законів України “Про підприємництво”, “Про підприємства в Україні” та інших законодавчих актів, що регулюють діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, державних органів і органів місцевого самоврядування у цій сфері. Процес систематизації законодавства про підприємництво має здійснюватись на основі глибокого пізнання соціально-економічної сутності та закономірностей розвитку підприємництва, а також на засадах єдиного розуміння стратегії державної політики розвитку підприємництва в Україні й ринкового реформування господарського механізму. Саме такий підхід до формування законодавчої бази підприємницької діяльності аграрних підприємств сприятиме підвищенню ролі фінансових менеджерів в управлінні фінансовими процесами суб'єктів господарювання.

Література

1. Крайник О. П., Клепкова З. В. Фінансовий менеджмент. Навч. посібник. – Львів: Державний університет «Львівська політехніка»

(Інформаційно-видавничий центр «Інтелект+» Інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів). К.: «Дакор». – 2000.

2. Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент як фактор економічного зростання // Фінанси України. – 2002. - № 11. – С. 32-40.

3. Улина С. Л. Подходы к формированию системы финансового менеджмента в России // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. - №2

4. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М., Фінансовий менеджмент. Навч. посібник, 2-ге видання, перероблене і доповнене. - Київ: «Знання» - 2005

5. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник: / За ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002 – 496 с.

Summary

Myniv R.M.¹, Kovalchuk R.A.²

*¹ Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskij*

² SAC Ukraine

LAW ENFORCEMENT REGULATION OF FINANCIAL ACTIVITY IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

In the article the main tendencies of law regulations of financial activity in agricultural enterprises are considered.

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.